

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษา เป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์นำความรู้ความสามารถไปพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าอย่างสมดุลทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านการปกครองและด้านเศรษฐกิจ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 1)

โลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งความรู้และสารสนเทศ มนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญจะต้องได้รับการพัฒนา ให้มีความรู้ความสามารถแบบยั่งยืน ทั้งนี้วิถีทัศน์ของบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายต่างเห็นพ้องกันว่าในทศวรรษหน้าควรมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มนุษย์มีศักยภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้นการจัดการศึกษาให้แก่มนุษย์จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นอันมาก (กระทรวงศึกษาธิการ 2539 :13)

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาภาคบังคับ ที่รัฐบาลจะต้องจัดให้แก่คนไทยทุกคน การศึกษาระดับนี้จึงถือว่ามีค่าสำคัญเป็นอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินการในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ปรับปรุงกระบวนการใช้หลักสูตรประถมศึกษาเรื่อยมา เพื่อให้การจัดการศึกษาระดับศึกษามีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันเป็นสำคัญและกระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบว่าด้วยการวัดผลและประเมินผล การเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนดให้โรงเรียนมีหน้าที่ในการประเมินผลและอนุมัติผลการเรียนทุกชั้น แสดงว่าครูต้องเป็นผู้ประเมินผลการเรียนของนักเรียนจึงจำเป็น ที่ครูทุกคนจะต้องมีความรู้และความสามารถในการวัดผลและประเมินผล ควบคู่ไปกับความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สภาพปัญหาในการวัดผลและประเมินผล ที่สำคัญในปัจจุบัน คือ ครูมักจะแยกกิจกรรมการเรียนการสอน กับการวัดผลและประเมินผลออกจากกัน ตลอดจนครูมักใช้แบบทดสอบในการวัดผลและประเมินผลเป็นส่วนใหญ่ แบบทดสอบมีข้อจำกัดและข้อบกพร่องอยู่หลายอย่างในการใช้ประเมินผลหรือตัดสินผลการเรียนของนักเรียนเนื่องมาจากแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น มักเป็นแบบปรนัย ซึ่งวัดได้ไม่ครอบคลุมพฤติกรรมของนักเรียนทุกด้าน แม้แต่การใช้แบบทดสอบที่มาตรฐานก็ไม่สามารถที่จะใช้วัดกระบวนการคิดที่ซับซ้อนวัดประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาไม่ได้ วัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนได้น้อยมากและไม่สามารถวัดทักษะบางอย่างได้ เช่น การพูด การเขียน การปฏิบัติ การเล่นดนตรี การสร้างสรรค์ทักษะทางสังคม นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนครั้งที่ทำการทดสอบ ที่กระทำได้เพียงไม่กี่ครั้ง ตลอดจนจำนวนของเนื้อหาที่ส่งมาทดสอบ ก็ได้เพียงจำนวนหนึ่งตามข้อจำกัดของเวลา ทั้งการประเมินไม่สามารถครอบคลุมความสามารถทุกด้านของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 :16)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม (2540 :17) ได้กล่าวถึงปัญหาในด้านคุณภาพการศึกษาว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางกลุ่มประสบการณ์ยังต่ำกว่าเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี คือกลุ่มประสบการณ์สร้างเสริมลักษณะนิสัยกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ รวมทั้งกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (ภาษาอังกฤษ) และสาเหตุของปัญหาดังกล่าว คือ ครูบางส่วนยังขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนสอน การวัดผลและประเมินผล ในบางกลุ่ม ประสบการณ์ บางวิชา เช่น วิชาคณิตศาสตร์ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษและวิชาชีพต่าง ๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ยังไม่สามารถนำเทคโนโลยี นวัตกรรมและผลการวิจัยมาใช้อย่างจริงจัง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ยังไม่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางทำให้นักเรียนไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ การวัดผลและประเมินผลไม่เป็นไปตามสภาพที่แท้จริงของนักเรียน ด้วยปัญหาดังที่กล่าวมา จึงได้มีการพัฒนาวิธีการวัดผลและประเมินผลแบบใหม่ขึ้นมาเรียกว่า การวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริง (Authentic Assessment) ซึ่งเชื่อว่า การวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงสามารถที่จะวัดทักษะและพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างครอบคลุมทุก ๆ ด้าน คือ ทั้งทางด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัยและด้านจิตพิสัย

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (2540 :11) ซึ่งให้เห็นว่าการวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริง (Authentic Assessment) จะทำให้นักเรียนเกิดพัฒนาการในหลาย ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน นักเรียนสามารถจะทราบถึงความก้าวหน้าและความบกพร่องของตนเองตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขส่วนบกพร่องของตนเองให้ดีขึ้น มองเห็นร่องรอยของการพัฒนาได้อย่างชัดเจน เป็นการวัดผลที่สะท้อนให้เห็นถึง การมีส่วนร่วมของนักเรียนทุกชั้นตอน โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อจะนำไปสู่การคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้

งานนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 6 – 8) เสนอว่า การวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน เป็นวิธีการอีกอย่างหนึ่งที่ใช้ในการประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงเป็นการวัดผลและประเมินผล โดยการเก็บรวบรวมและสร้างเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับผลงานของนักเรียน เป็นอีกหนึ่งวิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบัน ซึ่งใกล้เคียงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ใช้เป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Bank) ที่สมบูรณ์ ครูและนักเรียนจะร่วมกันสำรวจเก็บรวบรวมงาน สร้างเอกสารหลักฐานและประเมินกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลนี้ มีประโยชน์และมีคุณค่ามาก ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองมากขึ้น สามารถคิดหาแนวทางที่จะพัฒนาปรับปรุงและแก้ไขอย่างชัดเจน วัตถุประสงค์ของการใช้แฟ้มสะสมผลงาน ก็เพื่อเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่จะแสดงให้เห็นถึง จุดเด่น จุดด้อย ความสามารถ ความสำเร็จและพัฒนาการของนักเรียน โดยมีหลักการเบื้องต้น ดังนี้

1. เป็นการรวบรวมสิ่งที่กำลังดำเนินการอยู่
2. เป็นการรวบรวมผลงานที่แสดงให้เห็นพัฒนาการระดับต่าง ๆ
3. เป็นแนวทางและเป็นสิ่งที่ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน
4. เป็นการรวบรวมผลงานที่แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของนักเรียน
5. มุ่งเน้นในสิ่งที่นักเรียนเรียนรู้
6. ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน
7. เป็นการจัดเอกสารหลักฐาน ที่เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นกระบวนการและตัวอย่างที่เป็นผลผลิต

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดโรงเรียนประถมศึกษา มีความสนใจและมีความต้องการที่จะศึกษาสภาพปัญหาและความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียน ต่อการวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริง โดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน ของครูและผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้นอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับ บัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา ของสถาบันราชภัฏมหาสารคามแล้ว ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่สำคัญในการกำหนดนโยบายพัฒนาการเรียน การสอนและการวัดผลและประเมินผลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของครูและผู้บริหารโรงเรียน ต่อการวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียน ต่อการวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียน ต่อการวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

สมมุติฐานของการวิจัย

สภาพปัญหาและความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียนต่อการวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน ในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียน ต่อการวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหารโรงเรียนและครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม มีขอบเขตดังนี้

1. พื้นที่ดำเนินงานในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
2. กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูและผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
3. ประเด็นที่จะศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียน ต่อการดำเนินการวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม 2 ด้าน คือ
 - 3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ
 - 3.2 ด้านทักษะ
4. ประชากร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - 4.1 ผู้บริหาร คือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว จำนวน 581 คน
 - 4.2 ครู คือ ผู้ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการครู ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 6,364 คน
5. กลุ่มตัวอย่าง เลือกจากประชากร ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน 581 คน และครู 6,364 คน กำหนดการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีลำดับชั้น (Stratified random sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของ Krejcie และ Morgan ได้ผู้บริหารโรงเรียน 234 คน และครู 364 คน

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. การตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างถือว่าการตอบตามความเป็นจริง
2. ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามที่ต่างกัน ไม่ถือว่าเป็นผลของความคลาดเคลื่อน
3. การดำเนินการเน้นด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะ

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่จะตรวจสอบนักเรียนว่า นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะ ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย มากน้อยเพียงใด
2. การวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริง (Authentic Assessment) หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการตรวจสอบนักเรียนว่า นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ซึ่งกระบวนการหรือวิธีการตรวจสอบนี้ ครอบคลุมพฤติกรรมของนักเรียนทุก ๆ ด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคมและดำเนินการอย่างต่อเนื่องผสมผสานกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. แฟ้มสะสมผลงาน (Port Folio) หมายถึง การสะสมงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงถึงผลงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในส่วนหนึ่ง หรือหลายส่วนของการเรียนรู้
4. ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ในหลักการทฤษฎี เหตุผล และความเป็นจริง ที่เป็นผลทั้งทางตรงและทางอ้อม กับประสิทธิภาพในการดำเนินการวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริง โดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน
5. ทักษะ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนและครูในการดำเนินการวัดผลและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริง โดยใช้แฟ้มสะสมผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ
6. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

7. ครู หมายถึง ผู้ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการครู ในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงประสิทธิภาพในการวัดผลและ
ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานการวัดผลและ
ประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานุเคราะห์ ให้มีความรู้ความสามารถ
ในการปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลจากสภาพ
ที่แท้จริงโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานให้ดียิ่งขึ้น ตรงตามความต้องการในการพัฒนานักเรียน
ด้วยเทคนิคและวิธีที่มีประสิทธิภาพ